

غلامرضا ظریفیان*

ردای رحمت در هفته وحدت

مسلمانان در همه مذاهب خود، شیعه یا سنی و حتی مذاهب کوچک‌تر، دو کانون مهم و مورد قبول را در اختیار دارند:

۱. یعنی قرآن و به عنوان حکمت نظری و پیامبر (ص) در جایگاه کسی که سیره و اندیشه و تفکر ایشان برای همه مسلمانان حجت است و در واقع به اعتبار این دو کانون هستیم و به هر دو کانون که رجوع کنیم، در محوری‌ترین پیامی که برای مسلمانان دارند، به اتکای این آیه قرآن «واعتصموا بحبلِ اللَّهِ جميعاً ولا تفرقوا» در واقع تأکید ویژه دارند که یک مسلمان مهمترین و اصلی‌ترین و بنیادی‌ترین کانون پیوندش با همه انسان‌ها، بویژه با مسلمانان، حبلِ اللَّهِ یعنی توحید است و اگر کسی به درستی توحید را چه به شکل مفهومی و چه به شکل ایمانی درک کند، در واقع نتیجه این اعتصام به حبلِ الهی و فهم درست توحید، یک اشتراک حداکثری میان پیروان عظیم اسلام و مسلمانان است. البته قرآن و پیامبر (ص) به این هم بسنده نمی‌کنند و علاوه بر اینکه به مسلمانان تأکید می‌کنند که به حبلِ الهی چنگ بزنید و دچار تفرقه نشوید، گام را فراتر می‌گذارند و به اهل کتاب هم متذکر می‌شوند که بیایید با هم در کلمه «توحید» به وحدت برسید؛ در واقع علاوه بر اینکه ما در قرآن، در سیره پیامبر (ص) و عمل ایشان این توصیه بنیادین را می‌بینیم که هر کس که مسلمان است، به اعتبار مسلمان بودن، قطعاً راهبردی جز وحدت نمی‌تواند داشته باشد...

قرآن با متنش این را تأکید می‌کند؛ بنابراین شرط مسلمان بودن «توحید بودن» است و شرط فهم درست توحید بودن، ایجاد وحدت و دوری از تفرقه است.

منظور از «وحدت» به هیچ عنوان اختلاف دیدگاه و اختلاف در بینش و فهم نیست؛ بلکه توجه به توحید است که اگر این توجه رخ دهد، علی‌رغم تکثر فهم و علی‌رغم تکثر منظرها، چنگ زدن به آن ریسمان مورد غفلت قرار نمی‌گیرد و همه به یک ریسمان متوسل می‌شوند. کسی که در موقعیت بالاتر از این ریسمان چنگ می‌زند، افق‌های عظیم‌تر می‌بیند و دیگری که در موقعیت پایین‌تر این ریسمان چنگ می‌زند، افق‌های کمتری را می‌بیند و اگر همه به آن ریسمان، که توحید واقعی است، معتصم شوند، در فهم قرآن، سیره رسول و سنت پیامبر (ص) و اولیای الهی، دچار افتراق بنیادین نمی‌شوند.

۲. نکته دیگر اینکه قرآن به این هم بسنده نمی‌کند و به نوعی آسیب‌شناسی می‌کند که اگر به حبلِ الهی چنگ نزدی و دچار تفرقه و تنازع شدید، چه اتفاقی برایتان می‌افتد و در آیه دیگری در قرآن خداوند می‌گوید: «فَتَفَشَلُوا وَتَذَهَبَ رِيحُكُمْ»؛ یعنی وقتی وحدت‌تان را از دست می‌دهید و دچار تفرقه می‌شوید، بوی خوش شما از بین می‌رود و از هم گریزان می‌شوید و عرصه ناکارآمدی برای‌تان ایجاد می‌شود. ناکارآمدی، یعنی تدبیر از شما سلب می‌شود و دچار بحران می‌شوید؛ در چنین جامعه‌ای، زوال، فقر، فاصله طبقاتی، استعمار و ستمگری رخ می‌دهد و عزت و آسایش و آرامش از میان می‌رود.

ما در سیره پیامبر اکرم (ص) می‌بینیم که چگونه تلاش می‌کردند که در مکه اعرابی را که قبیله قبیله در نزاع بودند، به صلح و وحدت و همزیستی و همگرایی برسانند؛ ایشان در مدینه گام بزرگتری برداشتند و از بدو ورود قراردادی را تدوین کردند که در آن نه فقط مسلمانان «امت واحده» شدند، بلکه گفتند مسلمانان و یهودیان هم امت واحده هستند؛ مسیحیان در مدینه حضور نداشتند و گرنه پیامبر اسلام (ص) به آنان هم اشاره می‌کردند. و خداوند درباره پیغمبر (ص) در قرآن می‌فرماید: «ما ارسلناک الا رحمة للعالمین»؛ ما تو را نفرستادیم مگر برای رحمت برای همه انسان‌ها و جهانیان.

۳. در واقع پیام قرآن، پیامبر اسلام(ص) و ائمه بزرگوار شیعه(ع) این است که سنت وحدت را باید زنده نگه داشت و به همین سبب می‌بینیم که در دانشگاهی که امام باقر(ع) و امام صادق(ع) تأسیس کردند، تنها شیعیان حضور ندارند و بخشی از شاگردان این امامان(ع) از بزرگان اهل سنت هستند و حتی ابوالعلی معری، که فردی بی‌ZWNJ& بی‌دین است، هم در جمع شاگردان حضور داشت؛ به نظر می‌رسد این نکته پر اهمیت را بشود به جامعه کنونی نیز تعمیم داد و در سایه وحدت به همبستگی رسید.

*استاد دانشگاه

منبع: ایران